

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

การส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดยโสธร

Extension of Land Development Technology of Village Soil Doctor Volunteer
in Ya So Thon Provinceศักรินทร์ จันทรรัตน์ (Sakarin Jantharat)¹ เบนญมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน (3) สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน (4) ปัญหาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดยโสธร ประชากรในการศึกษา คือหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดยโสธร จำนวน 885 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 ราย ใช้สูตรของ Yamane (1973) ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.09 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.42 คน ประสบการณ์เป็นหมอดินเฉลี่ย 9.05 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ พื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 34.25 ไร่ (2) ส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานโดยรวมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมาก โดยประเด็นที่หมอดินอาสาร้อยละ 92.0 มีความรู้ คือ การอนุรักษ์ดินและน้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งอัตราการชะล้างพังทลายของดิน (3) ได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในภาพรวมระดับมาก ทั้งด้านเนื้อหา ด้านวิธีการส่งเสริม และด้านการสนับสนุน และมีความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินทั้งด้านเนื้อหา ด้านวิธีการ และด้านการสนับสนุนในระดับมาก (4) มีปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในภาพรวมระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็น ผลผลิตพันธุ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินมีหลายตัว ทำให้เกิดความสับสน ควรมีการทำเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ การส่งเสริม เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช janthratsakarin17@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study Village Soil Doctor Volunteers in Yasothon Province in the following issues: (1) personal information and socio-economic condition, (2) basic knowledge of land development technology, (3) extension and need condition for land development technology, and (4) problems and suggestions in land development technology extension. The population consisted of 885 Village Soil Doctor Volunteers in Yasothon Province. The sample group of 275 persons was randomly selected using Yamane's formula (1973) at the tolerance level of 0.05. Statistics used include frequency, percentage, minimum, maximum, mean and standard deviation. The results indicated that: (1) The Village Soil Doctor Volunteers in Yasothon Province were mostly male; the average age was 53.09 years with primary education. The average number of family members was 4.42 people; the average number of experience as Soil Doctor Volunteers was 9.05 years. Most of them were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. The average area of agricultural land was 34.25 rai. (2) Most of the Village Soil Doctor Volunteers had basic knowledge of land development technology at a high level. 92% were attentive that the purpose of the soil and water conservation was to reduce soil demolition. (3) The Village Soil Doctor Volunteers gained the knowledge of the extension of land development technology at the high level in content extension, extension methods, and support. The need for land development technology extension was at a high level. (4) The problem of the extension of land development technology in general was at a moderate level. There was various bioproduct types from land development departments and thus was confusing. The content should be made clearer.

Keywords: Extension, Land development technology, Village soil doctor volunteer, Yasothon Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บทนำ

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร แต่ในปัจจุบันดินมีความเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติอย่างช้า ๆ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจึงทำให้การใช้ทรัพยากรดินสูงขึ้น มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกทำให้ความสมดุลของธรรมชาติถูกทำลายไป ทั้งโดยการตั้งใจและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของมนุษย์ เป็นสาเหตุที่ช่วยเร่งการเสื่อมโทรมของดินให้เร็วขึ้น จะเห็นได้จากพืชที่ปลูก มีผลผลิตลดต่ำลง ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเขตเมือง ทำให้เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กรมพัฒนาที่ดินได้มีการดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานของเกษตรกรไทยให้มีคุณภาพชีวิตและมาตรฐานองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรทุกคนได้รับการพัฒนาเป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมรับกับสถานการณ์ด้านการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากบุคลากรด้านการพัฒนาที่ดินมีจำนวนน้อย จึงได้มีการคัดเลือกกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งเพื่อทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน และมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านของตนและเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน เกษตรกรเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมและได้รับมอบภารกิจตามความสมัครใจ ดังนั้นชื่อที่ได้รับและถูกเรียกขานจึงเป็น "หมอดินอาสา" โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรไทยมีความพร้อม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยมีหมอดินอาสาซึ่งเป็นเครือข่ายหรือเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานด้านการพัฒนาที่ดิน ตลอดจนให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในพื้นที่ ในการจัดการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน โดยหมอดินอาสาจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านกับกรมพัฒนาที่ดิน รวมทั้งร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกรมพัฒนาที่ดิน

พื้นที่ในจังหวัดยโสธร มีลักษณะต่างๆ โดยเป็นดินปนทราย 306,899 ไร่ หรือร้อยละ 11.79 ของพื้นที่จังหวัด ดินเค็ม (ปานกลางและน้อย) 140,255 ไร่ หรือ ร้อยละ 5.39 เป็นดินต้นปนกรวดและดินภูเขา 68,117 ไร่ หรือร้อยละ 2.62 และตามข้อมูล กษ.2ค. มีจำนวนหมู่บ้านที่มีปัญหาคุณภาพดิน ระดับมาก จำนวน 270 หมู่บ้าน ระดับปานกลาง 241 หมู่บ้าน รวมเป็น 511 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 57.74 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ถือว่ามีปัญหาเรื่องคุณภาพดินค่อนข้างมากและเป็นพื้นที่ที่มีเกษตรกรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและต่างมีความต้องการความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินเป็นอย่างยิ่ง เพื่อยกระดับเกษตรกรในจังหวัดให้หันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ประกอบกับการมีหมอดินอาสาในระดับต่างๆ แบ่งเป็นระดับจังหวัด 1 คน ระดับอำเภอ 9 คน ระดับตำบล 78 คนและระดับหมู่บ้าน 885 คน รวมเป็นจำนวน 973 คน ที่จะสามารถเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในการติดต่อประสานงานกับเกษตรกรในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ แต่หมอดินอาสาบางรายอาจยังมีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ในกระบวนการพัฒนาที่ดินไม่มากนัก ประกอบกับการใช้วิธีการส่งเสริมที่แตกต่างกันออกไป จึงอาจทำให้การส่งเสริมด้านการพัฒนาที่ดินระหว่างกรมพัฒนาที่ดินกับเกษตรกรไม่บรรลุผลไปตามเป้าหมาย

จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดยโสธร เนื่องจากหมอดินอาสาในระดับหมู่บ้านนั้นมีความใกล้ชิดและเข้าถึงเกษตรกรหรือชุมชนมากที่สุด เพื่อให้การส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ ระหว่างกรมพัฒนาที่ดินกับหมอดินอาสาให้เหมาะสมและเกิดความเข้าใจมากขึ้น เป็นการต่อยอดความรู้ไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ และปรับปรุงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร
2. ความรู้ด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดยโสธร
3. สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานีพัฒนาที่ดินยโสธรจำนวน 885 คน (ทำเนียบหมอดินอาสา สถานีพัฒนาที่ดินยโสธร ปี 2561) จำนวน 885 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 คน โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน (3) สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน และ (4) ปัญหา/ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน วิเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายตามเกณฑ์ระดับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 1-5 = น้อยที่สุด , 6-10 = น้อย , 11-15 = ปานกลาง , 16-20 = มากและ 21-25 = มากที่สุด และการแปลความหมายตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก และ 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ร้อยละ 89.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.09 ปี ร้อยละ 51.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 98.9 มีอาชีพเป็นเกษตรกร โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.42 คน ประสบการณ์เป็นหมอดิน เฉลี่ย 9.05 ปี และหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรร้อยละ 43.3 เป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ในนั้นคิดเป็นร้อยละ 18.2 มีตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 79.6 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 61.5 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 34.25 ไร่ โดยมีกิจกรรมหลักทางการเกษตรร้อยละ 98.5 คือการทำนา มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 193,142.86 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 118,327.27 บาท และมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อปี 131,600.00 บาท ซึ่งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100.0 มีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

2. ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน พบว่า ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร มีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.1.1 แนวคิด พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน มีความรู้พื้นฐานด้านแนวคิดการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดย ร้อยละ 92.0 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งอัตราการชะล้างพังทลายของดิน รองลงมาร้อยละ 88.0 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการอนุรักษ์ดินและน้ำแบ่งได้เป็น 2 วิธีคือวิธีกลและวิธีพืช ร้อยละ 84.4 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการอนุรักษ์น้ำคือการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อให้ดินมีความชุ่มชื้นนานที่สุด และร้อยละ 73.5 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการอนุรักษ์ดินสามารถปรับปรุงโครงสร้างของดินให้อยู่สภาพที่เหมาะสมได้

2.1.2 วิธีการ พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความรู้พื้นฐานด้านวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดย ร้อยละ 84.7 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นเรื่องการปลูกพืชเหลื่อมฤดู มีวัตถุประสงค์เพื่อประหยัดพื้นที่เพาะปลูก รองลงมาร้อยละ 80.0 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการทำคันดินในนาข้าวที่ลาดชัน สามารถลดการไหลบ่าของน้ำได้ ร้อยละ 79.6 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นทางระบายน้ำ ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับน้ำจากบ่อน้ำในไร่นา ร้อยละ 79.3 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการปลูกพืชหมุนเวียน ส่งผลให้ดินเสื่อมคุณภาพลง ร้อยละ 78.9 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นแฝก คือ หญ้าที่สามารถนำมารักษาความชื้นให้แก่ดินและพืชรอบข้างได้ ร้อยละ 78.2 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นบ่อน้ำในไร่นา ช่วยในการเก็บกักน้ำที่ไหลบ่ามาตามหน้าดิน และร้อยละ 73.5 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นการปรับหน้าดินทำให้ดินมีสภาพความสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 ด้านผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน

2.2.1 สารเร่งซูเปอร์ พด.1 พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 79.3 มีความรู้พื้นฐานเรื่องสารเร่งซูเปอร์ พด.1 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนา ในประเด็นสารเร่งซูเปอร์พด.1 ใช้ผลิตปุ๋ยหมัก รองลงมาร้อยละ 78.5 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นอัตราการใช้ปุ๋ยหมักในที่นา และร้อยละ 71.6 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นสารเร่งซูเปอร์พด.1 จำนวน 1 ของสามารถผลิตปุ๋ยหมักได้สูงสุดถึง 1 ตัน

2.2.2 สารเร่งซูเปอร์พด.2 พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 81.8 มีความรู้พื้นฐานเรื่องสารเร่งซูเปอร์ พด.2 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน ในประเด็นเรื่องสารเร่งซูเปอร์พด.2 ใช้ผลิตน้ำหมักชีวภาพ รองลงมาร้อยละ 79.6 มีความรู้พื้นฐานใน 2 ประเด็น คือ อัตราการใช้ น้ำหมักชีวภาพคือ 1 ส่วนละลายในน้ำ 200 ส่วนและหอยเชอรี่สามารถนำมาเป็นวัสดุทำน้ำหมักชีวภาพได้

2.2.3 สารเร่งซูเปอร์พด.3 พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านร้อยละ 76.7 มีความรู้พื้นฐานเรื่องสารเร่งซูเปอร์ พด.3 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน มีความรู้พื้นฐานเรื่อง พด.3 ผลิตควบคู่กับการทำปุ๋ยหมักโดยอาศัยเชื้อไตรโคเดอร์มา และร้อยละ 67.6 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นสารเร่งซูเปอร์พด.3 ใช้ในการป้องกันโรครากเน่า โคนเน่า

2.2.4 สารเร่งซูเปอร์พด.6 พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านร้อยละ 87.3 มีความรู้พื้นฐานเรื่องสารเร่งซูเปอร์ พด.6 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน มีความรู้พื้นฐานเรื่อง สารเร่งซูเปอร์พด.6 สามารถย่อยสลายสารอินทรีย์เพื่อผลิตสารบำบัดน้ำเสีย และร้อยละ 81.5 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นสารเร่งซูเปอร์ พด.6 ทำความสะอาดคอกสัตว์ และกำจัดลูกน้ำยุงรำคาญ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

2.2.5 สารเร่งซูเปอร์พด. 7 พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านร้อยละ 86.2 มีความรู้พื้นฐานเรื่องสารเร่งซูเปอร์ พด.7 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน มีความรู้พื้นฐานเรื่อง สารเร่งซูเปอร์พด.7 ผลิตภัณฑ์ไล่แมลงศัตรูพืช รองลงมาร้อยละ 80.0 มีความรู้พื้นฐานในประเด็น ดิบลิ รากหางไหล หัวกลอย พริกคือสมุนไพรที่มีประสิทธิภาพควบคุมเพลี้ยแป้ง และร้อยละ 69.8 มีความรู้พื้นฐานในประเด็นอัตราการใช้น้ำหมักจากสารเร่งซูเปอร์ พด.7 คือ 1 ส่วนละลายในน้ำ 100 ส่วน ใช้ฉีดพ่น

2.3 ด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินโดยรวม พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน มีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยร้อยละ 62.1 มีความรู้พื้นฐานโดยรวมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 37.5 มีความรู้พื้นฐานโดยรวมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมากที่สุด และร้อยละ 0.4 มีความรู้พื้นฐานโดยรวมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับปานกลาง

3. สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน

3.1 ด้านเนื้อหา พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การได้รับการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ (1) การปลูกพืชปุ๋ยสด (2) การปลูกพืชคลุมดิน (3) การปลูกพืชหมุนเวียน (4) การปลูกพืชคลุมดิน (5) การใช้แฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน (6) การขุดบ่อน้ำในไร่นา (7) การทำคันดินเบนน้ำ และ (8) การใช้ปูนโดโลไมท์ในการปรับปรุงดิน พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก และการได้รับการส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 9 ประเด็น ได้แก่ (1) การผลิตปุ๋ยหมักจากสารเร่ง พด.1 (2) การผลิตน้ำหมักจากสารเร่ง พด.2 (3) จุลินทรีย์ป้องกันโรครากเน่าโคนเน่า (4) สารไล่แมลงที่ผลิตจากสารเร่งพด.7 (5) พด.6 ใช้ป้องกันลูกน้ำ ยุงลาย (6) การผลิตปุ๋ยคุณภาพสูงจาก พด.12 (7) น้ำหมักดับกลิ่นเหม็นจาก พด.6 (8) การตรึงไนโตรเจนจากสารเร่ง พด.11 และ (9) คุณสมบัติของสารเร่ง พด.แต่ละชนิด พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก ซึ่งมีสภาพการได้รับการส่งเสริมในระดับมากที่สุดในการพิจารณา สารไล่แมลงที่ผลิตจากสารเร่งพด.7 ส่วนความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทั้ง 2 ประเด็น พบว่ามีความต้องการในระดับมาก 2 ประเด็น และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความต้องการในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ จุลินทรีย์ป้องกันโรครากเน่าโคนเน่า และการตรึงไนโตรเจนจากสารเร่ง พด.11 ส่วนที่เหลืออีก 15 ประเด็นมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก

3.2 ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านวิธีการส่งเสริม ประกอบด้วย (1) วิธีการส่งเสริมรายบุคคล เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่นา การให้เกษตรกรมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางโทรศัพท์ และการติดต่อทางจดหมาย พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก (2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ การจัดประชุม การสาธิต การจัดทัศนศึกษา การจัดฝึกอบรม และการจัดทำศูนย์เรียนรู้ พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก (3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์(วันนิล/แผ่นพับ/โปสเตอร์) การออกจัดนิทรรศการ และวิทยุกระจายเสียง พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก และ (2) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ และข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line/facebook/Youtube พบว่ามีสภาพการได้รับการส่งเสริมภาพรวมในระดับมาก ซึ่งมีสภาพการได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลางในการพิจารณา การใช้วิทยุกระจายเสียง ส่วนความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทั้ง 4 ประเด็น พบว่ามีความต้องการในระดับมากทั้งหมดทุกประเด็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

3.3 ด้านการสนับสนุน พบว่า หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านการสนับสนุน ประกอบด้วย (1) การได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากร แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐ การส่งเสริมจากภาคเอกชน และการสนับสนุนจากชุมชน และ (2) การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ปุ๋ยโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดินกรด พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน จุลินทรีย์สารเร่ง พด. วัสดุในการผลิตปุ๋ยหมัก, น้ำหมัก และแฟกเพื่อการอนุรักษ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่าสภาพการได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การส่งเสริมจากภาคเอกชนและการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน ส่วนที่เหลืออีก 7 ประเด็นมีสภาพการได้รับการส่งเสริมในระดับมาก โดยมีความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านการสนับสนุน ในประเด็นดังกล่าวในภาพรวมในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความต้องการในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ส่วนที่เหลืออีก 8 ประเด็นมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก

ตารางที่ 1 สภาพการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน

n = 275

ประเด็น (โดยภาพรวม)	สภาพการได้รับการส่งเสริม		ความต้องการการส่งเสริม	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
ด้านเนื้อหา				
1.ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ	3.71	มาก	3.68	มาก
2.ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน	3.91	มาก	3.65	มาก
ด้านวิธีการส่งเสริม				
1.การส่งเสริมรายบุคคล	3.79	มาก	3.94	มาก
2.การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.76	มาก	3.54	มาก
3.การส่งเสริมแบบมวลชน	3.46	มาก	3.66	มาก
4.การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.91	มาก	3.62	มาก
ด้านการได้รับการสนับสนุน				
1.บุคลากร	3.51	มาก	4.10	มาก
2.ปัจจัยการผลิต	3.55	มาก	3.70	มาก

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน พบว่า หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร มีปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าสามารถจำแนกรายละเอียดออกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหาในภาพรวมระดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ปานกลาง(ค่าเฉลี่ย3.04) (2) ปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) (3) ปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านการสนับสนุนในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87)

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน พบว่า หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ต่อการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน มีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ (1) ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหา หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรร้อยละ 4.7 เสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็น ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน มีหลายตัว ทำให้เกิดความสับสน ควรมีการทำเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนขึ้น (2) ข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรร้อยละ 9.5 เสนอแนะในประเด็น เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมการอบรม ศึกษาดูงานและการสาธิตให้สม่ำเสมอ (3) ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรร้อยละ 14.9 เสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เช่น ปุ๋ยโดโลไมท์ เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งเพศชายจะมีบุคลิกความเป็นผู้นำและกล้าตัดสินใจในการกระทำใดๆก็ตาม มีอายุเฉลี่ย 53.09 ปี มีอาชีพเป็นเกษตรกร โดยประสบการณ์เป็นหมอдинของหมอдинเฉลี่ย 9.05 ปี ซึ่งอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่หมอдинอาสาดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนานและมีอายุค่อนข้างมากและส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรอยู่แล้ว หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรเกินครึ่งไม่มีตำแหน่งทางสังคม หมายความว่าหมอдинอาสาอาจเป็นผู้นำชุมชนที่เกษียณอายุราชการแล้ว แต่เนื่องมาจากรับตำแหน่งหมอдинอาสาเมื่อครั้งยังมีตำแหน่งทางสังคมอยู่จึงยังคงเป็นหมอдинอาสาต่อมาเรื่อยๆ ทำให้มีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การที่มีรายรับมากกว่ารายจ่ายอาจเป็นเพราะมีความประหยัดในการใช้จ่ายและมีการเก็บออมเงินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน

ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรอยู่ในระดับมาก อาจเพราะมีการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินจากหลักสูตรการพัฒนาหมอдинอาสา ประจำปีของหน่วยงาน จึงทำให้หมอдинอาสามีความรู้เพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ มณฑิรา พุกขกล่ำมาศ (2555) วิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาในจังหวัดสมุทรสาคร ที่กล่าวว่า หมอдинอาสามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน โดยภาพรวมในระดับมาก แต่หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ยังตอบคำถามถูกต้องในประเด็น อัตราการใช้หมักจากสารเร่งซูเปอร์ พด.7 คือ 1 ส่วนละลายในน้ำ 100 ส่วน ใช้ฉีดพ่น สารเร่งซูเปอร์ พด.3 ป้องกันรากเน่าโคนเน่า และสารเร่งซูเปอร์พด.1จำนวน 1 ซอง สามารถผลิตปุ๋ยหมักได้สูงสุดถึง 1 ตัน ถือเป็น 3 ประเด็นที่หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรตอบถูกต้องในภาพรวมในจำนวนไม่มากนัก ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่หมอдинอาสาไม่ค่อยได้ทำการผลิตปุ๋ยหรือสารดังกล่าวบ่อยครั้ง จึงอาจทำให้เกิดความสับสนในบางประเด็น

สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร พบว่าได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการจัดโครงการอบรมหลักสูตรพัฒนาหมอдинอาสาขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งในเนื้อหาการอบรมจะมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน จึงทำให้หมอдинอาสาได้รับความรู้จากการจัดอบรม สอดคล้องกับสุรินทร์ บุญชู (2541, น.53) วิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการหมู่บ้านพัฒนาที่ดิน บ้านแม่เลิม ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดในระดับมาก ส่วนความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหาของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินมีการปรับใช้งานตามพื้นที่และมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการอยู่เป็นประจำเพื่อให้เหมาะสม หมอดินอาสาอาจต้องการความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาต่อยอดใช้ในพื้นที่ของตนเองและชุมชน สอดคล้องกับภิกขารณ ช่อนกลิ่น (2556) วิจัยเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะยงชิดในจังหวัดนครนายก พบว่า ความต้องการความรู้เพื่อนำไปใช้ในการผลิตมะยงชิดในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์จาก ตารางที่ 3 พบว่า สภาพการได้รับการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านเนื้อหา ทั้งประเด็นเนื้อหาด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และเนื้อหาด้านผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน อาจเป็นเพราะหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินบ่อยครั้ง จากการที่เจ้าหน้าที่ได้ทำการอบรมหรือจัดการประชุมต่างๆและการศึกษาด้วยตนเองของหมอดินอาสา จึงทำให้มีความต้องการที่น้อยลง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านวิธีการส่งเสริม แบ่งเป็นวิธีการส่งเสริมรายบุคคล วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม วิธีการส่งเสริมมวลชน และวิธีการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ในประเด็นวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน คือการใช้วิทยุกระจายเสียง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร มีการได้รับการส่งเสริมซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินหรือทางหน่วยงานมีการแพร่กระจายข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินกับทางสถานีวิทยุไม่บ่อยครั้ง และเพียงพอต่อความต้องการของหมอดินอาสา ซึ่งหมอดินอาสาอาจเห็นว่าการส่งเสริมวิธีนี้น่าจะเข้าถึงเกษตรกรหรือชุมชนของหมอดินอาสาเพิ่มขึ้น เมื่อวิเคราะห์จาก ตารางที่ 3 พบว่า สภาพการได้รับการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าความต้องการการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านวิธีการส่งเสริม ในประเด็นการส่งเสริมแบบกลุ่มและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อาจเป็นเพราะปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่สื่อสารผ่านทางโซเชียลมีเดียมีมากขึ้น แต่หมอดินอาสาส่วนใหญ่ยังไม่มีอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัยและยังไม่มี ความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์ทันสมัย ซึ่งบางคนอาจยังไม่สามารถสืบค้นข้อมูลด้านเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินได้ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความต้องการด้านนี้น้อยกว่าสภาพการได้รับปัจจุบัน และหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธร ได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านการสนับสนุน ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากร และการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในประเด็น การได้รับการส่งเสริมแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานอยู่ในระดับมาก แต่ความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเรียกได้ว่ามีแนวโน้มที่จะเพียงพอต่อความต้องการการส่งเสริมของหมอดินอาสาในด้านนี้แล้ว ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะการสนับสนุนจากหน่วยงานในด้านนี้เกิดขึ้นมานานแล้ว และเกิดการได้รับทั่วถึงเกือบทุกพื้นที่ในจังหวัดยโสธร จึงทำให้มีความต้องการชุดบ่อกักเก็บน้ำน้อยลง

ปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดยโสธรในจังหวัดยโสธร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มี 3 ประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ (1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสนับสนุนปัจจัยการผลิตของหน่วยงานมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งจะเน้นไปที่การมอบปัจจัยในรูปแบบกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้หมอดินอาสาหรือเกษตรกรได้รับในจำนวนที่ไม่เพียงพอ (2) การทำการสาธิตไม่บ่อยครั้ง อาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบมีจำนวนน้อย จึงไม่สามารถเข้าพื้นที่ไปสาธิตให้หมอดินอาสาหรือเกษตรกรในพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการสาธิตจุดเดียวและมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก จึงอาจจะต้องการให้ไปทำการสาธิตในชุมชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และ (3) การเข้าถึงสำนักงาน/องค์กร มีความยากลำบากผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเกิดจากการที่จุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บริการประชาชน(สถานีพัฒนาที่ดินโยธธ) ตั้งอยู่จุดเดียวในแต่ละจังหวัด และบางพื้นที่อาจเดินทางมาไม่สะดวกเนื่องจาก ระยะทางที่ไกลกัน จึงอาจเกิดความยากลำบากในการเข้ามารับบริการด้านการพัฒนาที่ดิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า ในประเด็น ระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดโยธธโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งควรมีการกระตุ้นให้หมอดินอาสาเกิดการใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินให้บ่อยครั้ง เพื่อความชำนาญในการใช้และทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการส่งเสริมแก่เกษตรกรและควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินที่เหมาะสมกับพื้นที่แก่หมอดินอาสา

1.2 จากการศึกษาพบว่า การได้รับการส่งเสริมในประเด็นวิทยุกระจายเสียงอยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการจัดการเผยแพร่ข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินผ่านทางวิทยุกระจายเสียงให้บ่อยครั้งขึ้น

1.3 จากการศึกษาพบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีปัญหาในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินด้านการสนับสนุน ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยในประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และอีก 2 ประเด็นมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีการออกจัดนิทรรศการและการเข้าพื้นที่ไปส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต โดยทำการสาธิตวิธีการในรูปแบบกลุ่ม ให้บ่อยครั้งขึ้น และควรมีการประชาสัมพันธ์สถานที่ตั้งของหน่วยงานให้ชัดเจน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบควรลงพื้นที่ไปพบหมอดินอาสา มากกว่าการที่ให้เข้ามาติดต่อที่สำนักงานเอง

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในชุมชนเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในช่องทางต่อไปนี้ เช่น ห้องสมุดประชาชน สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น

2.2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์นโยบายของภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรจัดให้มีการสาธิต และทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนาที่ดิน เพื่อจะได้เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม และนำผลการศึกษาดังกล่าวไปใช้เพิ่มมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาในจังหวัดอื่นๆ เพื่อศึกษาว่าหมอดินอาสามีวิธีการใช้เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในแต่ละพื้นที่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.2 ควรมีการตรวจสอบกิจกรรมการใช้และการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ของหมอดินอาสาในทุกๆ ปี

3.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เนื่องจากมีอยู่ทุกหมู่บ้าน จะทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมพื้นที่และละเอียดมากขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. (2553). ระเบียบกรมพัฒนาที่ดินว่าด้วยการบริหารงานหมอดินอาสา พ.ศ. 2553.

กรมพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร.

_____กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558). คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสา

และเกษตรกร. กรุงเทพฯ :กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

_____ (2561). การพัฒนาที่ดิน. สืบค้นจาก (http://www.lds-service.org/services/PDF/LWCC_Nan56.pdf)

_____ (2561). ข้อมูลเทคโนโลยีชีภาพทางดิน. สืบค้นจาก (http://www.lds.go.th/WEB_Bio/Index.html)

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร (ออนไลน์).

สืบค้นจาก <http://ktank.doae.go.th/uploads/สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร.pdf>

ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดยโสธร (ฉบับที่ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดยโสธร (พ.ศ. 2557 - 2560).

สืบค้นจาก (www.yasothon.go.th/web/manage/2559/sample_data57_60.docx)

ดิเรก ฤกษ์หรรษา. (2527). การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

มนทิรา พฤกษ์กล่ำมาศ. (2555). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาในจังหวัด

สมุทรสาคร. สืบค้นจาก https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/Masters

วิภาวรรณ ช่อนกลิ่น. (2556). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะยงชิดในจังหวัดนครนายก.

สืบค้นจาก (http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/index.php)

สุรินทร์ บุญชู. (2541). การประเมินผลโครงการหมู่บ้านพัฒนาที่ดิน บ้านแม่เลิม ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง

จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นจาก (http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/index.php)

Taro Yamane, T. (1973). Statistics, Introductory Analysis. 3 rd ed New York Harper and

Row. United Nation, Popular Participation in Decision Making for Development,

(New York :United Nations Publication, 1975).